

Europski sud za ljudska prava (Strasbourg)

Europski sud za ljudska prava (dalje Sud) krajem prošle i početkom ove godine donio je dvije presude u predmetima koji se tiču povrata imovine koja je na temelju Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom (dalje Zakon o preuzimanju) bila stavljena pod upravu države. Riječ je o presudama *Radanović protiv Hrvatske* te *Kunić protiv Hrvatske* u kojima je Sud utvrdio da je došlo do povreda prava zajamčenih Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje Konvencija).

Oba predmeta zasnivaju se na sličnom činjeničnom stanju. I gđa Radanović i g. Kunić napustili su Hrvatsku nakon 17. listopada 1990., prije stupanja na snagu Zakona o preuzimanju. Njihove su nekretnine na temelju tog zakona lokalna tijela (komisije za preuzimanje) dale na privremeno korištenje trećim osobama. I gđa Radanović i g. Kunić vodili su dugotrajne postupke povrata u posjed svojih nekretnina.

U predmetu *Radanović protiv Hrvatske* Sud je presudio da su domaće vlasti povrijedile pravo gđe Radanović na mirno uživanje vlasništva zajamčeno čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju time što su vezale njezino pravo na povrat stana u posjed uz njihovu dužnost, koju nisu bile kadre ispuniti nekoliko godina, da osiguraju alternativni smještaj za treću osobu koja se koristila njezinim stanom, što je također bio razlog za utvrđenje da je došlo do povrede čl. 13. Konvencije kojim se jamči pravo na djelotvoran pravni lijek.

Sud je također presudio da Republika Hrvatska mora isplatiti gđi Radanović naknadu s naslova imovinske i neimovinske štete te troškove i izdatke koje je imala u domaćim postupcima.

Radanović protiv Hrvatske

Predmet br. 9056/02

Presuda prvog vijeća Europskog suda za ljudska prava
od 21. prosinca 2006.

Članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju – zaštita vlasništva

Članak 13. Konvencije – pravo na djelotvoran pravni lijek

Članak 41. Konvencije – pravedna naknada

Činjenično stanje

Podnositeljica pritužbe je Seka Radanović, državljanka Republike Hrvatske i Kanade iz Burlingтона, Kanada, koja je vlasnica stana u Karlovcu, gdje je živjela do listopada 1991., kada je otputovala u Njemačku da bi se pridružila svom sinu, a poslije su oboje otišli u Kanadu.

27. rujna 1995. stupio je na snagu Zakon o preuzimanju koji je propisivao da se imovina koja je u vlasništvu osoba koje su napustile Hrvatsku nakon 17. listopada 1990. stavlja pod upravu države. Također je ovlastio lokalne vlasti (komisije za preuzimanje) da privremeno smjeste druge osobe u takve napuštene nekretnine.

Nakon što je uvidjela da su njezin stan zauzele treće osobe, 24. rujna 1996. podnositeljica pritužbe podnosi Općinskom sudu u Karlovcu građansku tužbu protiv određene obitelji U., tražeći njihovo iseljenje.

27. rujna 1996. Komisija za privremeno preuzimanje i korištenje imovine Općine Karlovac (dalje Komisija za preuzimanje) izdaje rješenje kojim ovlašćuje M. V. da se privremeno koristi stanom podnositeljice pritužbe.

16. studenoga 1996. Općinski sud u Karlovcu poziva podnositeljicu pritužbe da označi pravog tuženika, što je ona i učinila, označujući M. V. kao tuženika, koji je zatim Općinskom sudu predao rješenje Komisije za preuzimanje.

Krajem lipnja 1998. Hrvatski državni sabor usvojio je Program povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba (dalje Program povratka), koji je određivao uvjete njihova povratka i vraćanja u posjed njihove imovine, a mjesec dana poslije stupio je na snagu Zakon o prestanku važenja Zakona o preuzimanju (dalje Zakon o prestanku važenja) koji je dao pravnu snagu odredbama navedenog programa. Program povratka, između ostalog, propisao je da vlasnici u imovini kojih su tijekom njihove odsutnosti iz Hrvatske bile privremeno zbrinute druge osobe moraju podnijeti zahtjev za povrat svoje imovine u posjed nadležnim lokalnim vlastima – stambenim komisijama.

Na raspravi održanoj 15. rujna 1999. Sud je upitao Stambenu komisiju Karlovca (dalje Stambena komisija) je li ukinula rješenje Komisije za preuzimanje od 27. rujna 1996., na što je Stambena komisija negativno odgovorila, nakon čega je Općinski sud 10. ožujka 2000. odbacio tužbu

podnositeljice zbog nenadležnosti. Naime, Sud je procijenio da je Zakon o prestanku važenja *lex specialis* u odnosu prema Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (dalje Zakon o vlasništvu) te da je podnositeljica pritužbe trebala umjesto podnošenja građanske tužbe podnijeti zahtjev za povrat svoje imovine nadležnoj stambenoj komisiji, što je i propisano Zakonom o prestanku važenja. Budući da se nijedna stranka nije žalila protiv te odluke, ona je postala pravomoćna 31. ožujka 2000. Istoga dana podnositeljica podnosi zahtjev Stambenoj komisiji za povrat svoje imovine u posjed.

16. listopada 2000. Stambena komisija ukida rješenje Komisije za preuzimanje kojim je M. V. dodijeljeno pravo korištenja podnositeljčina stana te mu naređuje da se iseli iz stana u roku 15 dana. M. V. se bez uspjeha žalio na to rješenje Općinskom sudu u Karlovcu.

4. lipnja 2001. Stambena komisija izdaje nalog kojim naređuje M. V. da napusti stan u roku 15 dana od dostave naloga, pod prijetnjom tužbe pred nadležnim općinskim sudom. M. V. se oglušio na nalog, a unatoč tome Stambena komisija nije podigla tužbu protiv njega.

1. listopada 2002. stupile su na snagu dopune Zakona o područjima posebne državne skrbi (dalje Dopune iz 2002.) kojima je nadležnost za ovo pitanje prešla sa stambenih komisija (koje su ukinute) na Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo (dalje Ministarstvo). 21. veljače 2003. Ministarstvo poziva podnositeljicu da se obrati nadležnoj ispostavi Ministarstva kako bi preuzela svoj stan u posjed i/ili dobila naknadu za vrijeme u kojem se njime nije mogla koristiti, u skladu s Dopunama iz 2002.

Dan poslije Ministarstvo izdaje rješenje kojim utvrđuje da M. V. ima pravo na stambeno zbrinjavanje koje je trebalo biti osigurano dodjelom građevinskog materijala, u skladu s Dopunama iz 2002. Prema tom je rješenju M. V. bio dužan iseliti se iz stana u roku 90 dana od dana zadnje isporuke građevinskog materijala. Dan na koji je M. V. primio zadnju isporuku nije poznat.

2. travnja 2003. podnositeljica se obratila Ministarstvu i zatražila naknadu te ponovila zahtjev za povrat svoga stana u posjed. Ministarstvo joj je ponudilo nagodbu o naknadi koju je ona odbila kao nezadovoljavajuću te navela da naknada pokriva samo razdoblje od 1. studenoga 2002. nadalje. Povrh toga, naknada je iznosila samo 314 HRK mjesečno, dok je iznos stanarine za stan te veličine (45 četvornih metara) trebao biti procijenjen na 2.500 HRK mjesečno.

U prosincu 2003. M. V. je predao stan Ministarstvu, a podnositeljica ga je preuzela 13. siječnja 2004. Navela je da je stan opljačkan i nenastanljiv.

Relevantno domaće pravo i praksa

A. Relevantno zakonodavstvo

1. *Zakon o preuzimanju*

U konkretnom slučaju kao relevantni označeni su sljedeći članci Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom (NN 73/95 i 7/96):

- čl. 2. st. 2. koji propisuje da se imovina koja je u vlasništvu osoba koje su napustile Republiku Hrvatsku nakon 17. kolovoza 1990. stavlja pod privremenu upravu Republike Hrvatske;
- čl. 5. koji, *inter alia*, ovlašćuje komisije za preuzimanje da imovinu iz članka 2. daju privremeno u posjed i na korištenje prognanicima, izbjeglicama i osobama kojima je u Domovinskom ratu uništena ili oštećena imovina te
- čl. 7. koji privremenim posjednicima nalaže dužnost da imovinom upravljaju pažnjom dobrog gospodara te im zabranjuje raspolaganje tom imovinom (otuđenje, opterećenje teretima itd.)

2. *Zakon o vlasništvu*

Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 73/00 i 114/01) u svojem relevantnom dijelu za ovaj predmet propisuje sljedeće:

- čl. 161. st. 1. ovlašćuje vlasnika da zahtijeva od osobe koja posjeduje njegovu stvar da mu preda svoj posjed te stvari;
- čl. 163. st. 1. određuje da posjednik ima pravo odbiti predaju stvari neziniu vlasniku ako ima pravo na posjed;
- čl. 164. st. 1. propisuje da pošteni posjednik tuđe stvari koju nema pravo posjedovati mora tu stvar predati vlasniku, ali nije dužan dati naknadu za to što ju je upotrebljavao i od nje imao koristi niti naknaditi ono što je pritom oštećeno ili uništeno.

3. *Program povratka i Zakon o prestanku važenja*

Program povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba (NN 92/98) u dijelu Postupci povratka, u točki 9. propisivao je sljedeće:

»Osobe s hrvatskim dokumentima koje su vlasnici imovine u Republici Hrvatskoj u čijoj su imovini privremeno zbrinute druge osobe, mogu se javiti gradskim/općinskim stambenim komisijama i zatražiti povrat imovine

u posjed. Stambena komisija će u roku od pet (5) dana u pisanom obliku obavijestiti vlasnika-povratnika o statusu imovine. Na temelju dokaza o vlasništvu, stambena komisija u roku od 7 dana izdaje rješenje o ukidanju rješenja o privremenom korištenju i traži od privremenoga korisnika da oslobodi objekt. Stambena komisija u roku od 7 dana dostavlja pisano rješenje zakonskome vlasniku i privremenom korisniku. U rješenju se navodi rok za iseljenje i ponudu alternativnog smještaja za privremenoga korisnika u kući ili stanu u vlasništvu države.

...

U slučaju da privremeni korisnik ne oslobodi imovinu u naznačenom roku, stambena komisija će podnijeti tužbu za iseljenje nadležnom općinskom sudu u roku od 7 dana. Sud će odlučivati o predmetu po skraćenom postupku. Odluka suda bit će izvršna. Moguća žalba uložena na presudu neće odgoditi njeno izvršenje ili odgoditi vraćanje u posjed imovine zakonskom vlasniku.«

Zakon o prestanku važenja Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom (NN 101/98) u svom čl. 2. st. 3. i 4. odredio je da će postupke u vezi s privremenim korištenjem, upravljanjem i nadzorom imovine fizičkih osoba koje su napustile Hrvatsku provoditi u prvom stupnju stambene komisije, a u drugom stupnju općinski sudovi. Na te postupke primjenjivat će se odredbe Zakona o općem upravnom postupku.

4. Zakon o područjima posebne državne skrbi i s njime povezan podzakonski propis

Čl. 8., 9. i 17. Zakona o područjima posebne državne skrbi (NN 44/96, 57/96, 124/97, 73/00, 87/00, 94/01, 88/02, 96/03 – pročišćeni tekst i 42/05) prema Dopunama iz 2002. predviđaju da privremeni korisnik ima pravo na stambeno zbrinjavanje.

Čl. 18. st. 1. propisuje da je privremeni korisnik kojeg će se pravo na stambeno zbrinjavanje ostvariti dodjelom građevinskog materijala dužan iseliti se iz objekta koji je dobio privremeno u posjed i na korištenje u roku 90 dana od dana zadnje isporuke građevinskog materijala. St. 4. istog članka određuje da će protiv privremenog korisnika koji se ne iseli u propisanom roku državno odvjetništvo, u roku 15 dana od dana isteka roka za iseljenje, podnijeti tužbu radi iseljenja. Prema st. 5., neovisno o tome je li državno odvjetništvo podnijelo tužbu, vlasnik ima pravo podnošenja tužbe radi zaštite prava vlasništva.

Čl. 27. propisuje da će vlasniku koji je podnio zahtjev za povrat imovine prije 30. listopada 2002., ali kojem imovina nije vraćena do tog datuma, naknadu za pretrpljenu štetu isplatiti Ministarstvo.

Odluka o visini naknade vlasnicima za pretrpljenu štetu (NN 68/03) utvrđuje iznos te naknade na 7 HRK po četvornom metru.

B. Praksa Vrhovnog suda RH

U nizu odluka, počinjući s presudom Rev-574/02-2 od 23. travnja 2002., Vrhovni sud tumačio je odnos između Zakona o vlasništvu i Zakona o prestanku važenja na sljedeći način:

»Nadležnost za odlučivanje o zahtjevu vlasnika za povrat imovine upućenog upravnim vlastima prema Zakonu o prestanku važenja ne isključuje nadležnost redovnog suda u tim stvarima prema Zakonu o vlasništvu. Stoga, o građanskoj tužbi za povrat stvari prema čl. 161. st. 1. Zakona o vlasništvu koju je vlasnik čija je imovina preuzeta prema Zakonu o preuzimanju podnio protiv privremenog korisnika treba meritorno odlučiti, a nema mjesta njenom odbacivanju zbog nenadležnosti.«

U svojim presudama Rev-967/00-2 od 30. rujna 2004. i Rev-1444/02-2 od 29. lipnja 2004. Vrhovni sud dao je daljnje tumačenje odnosa između Zakona o vlasništvu i Zakona o prestanku važenja, kao i Programa povratka:

»Pravo privremenog korisnika na korištenje nekretnina ne prestaje samim ukidanjem rješenja Stambene komisije kojim mu je dodijeljeno to pravo, budući da je obveza predaje nekretnine vlasniku vezana uz obvezu osiguranja alternativnog smještaja. Slijedi da privremeni korisnik kao poštenu posjednik dok mu se ne osigura alternativni smještaj nije dužan platiti vlasniku naknadu za korištenje njegove imovine.«

IZ OBRAZLOŽENJA PRESUDE

1. Navodno kršenje članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju

A. Tvrđnje stranaka

1. Podnositeljica

Podnositeljica se žali da je bila spriječena koristiti se svojom imovinom kroz produženo razdoblje, protivno čl. 1. Protokola br. 1, koji glasi:

»Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nikog se ne smije lišiti njegova vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.« (paragraf 34. presude Suda.)

Podnositeljica je navela da M. V. nije ni izbjeglica ni raseljena osoba. Po njezinu mišljenju, lokalne vlasti tolerirale su njegovo zaposjedanje njezina stana s jednim ciljem da spriječe njezin povratak. To se ogleda u činjenici da su izdali rješenje kojim opravdavaju to zaposjedanje odmah nakon što je ona pokrenula građanski postupak za njegovo iseljenje i prema tome učinkovito sprječavajući inače nadležni sud da meritorno presudi o njezinoj tužbi. (Par 35.)

Nadalje je tvrdila da je država povrijedila njezino pravo vlasništva dopuštajući da se njezinim stanom koristi osoba koja na to nije, prema važećim zakonima, imala pravo. Štoviše, nakon što je rješenje kojim je M. V. bio ovlašten koristiti se njezinim stanom bilo ukinuto te je izdan nalog za iseljenje, M. V. je postao nezakoniti posjednik. Neuspjeh domaćih vlasti da ga iseše protivan je zakonu i rezultirao je povredom njezina prava vlasništva. U svakom slučaju, sprječavajući je u korištenju njezinim stanom kroz dugo razdoblje, i neisplatom naknade koja bi odgovarala visini tržišne stanarine za to razdoblje, domaće vlasti nametnule su joj nerazmjern i pretjeran teret. (Par. 36.)

2. Vlada

Vlada je priznala da je postojala povreda podnositeljčina prava na mirno uživanje njezina posjeda kad su lokalne vlasti uselile drugu osobu u podnositeljčin stan. Međutim, odbacila je podnositeljčinu tvrdnju da su domaće vlasti, izdajući rješenje kojim dopuštaju M. V. da se koristi njezinim stanom kratko nakon što je pokrenula građanski postupak radi njegova iseljenja, djelovale u lošoj vjeri. Prema mišljenju Vlade, bilo je teško očekivati da bi lokalne vlasti znale za tekući građanski postupak pokrenut samo tri dana prije nego što su izdale pobijano rješenje. (Par. 37.)

Vlada je nadalje tvrdila da je dopuštanje M. V. da se koristi podnositeljčinim stanom bila mjera kontroliranja upotrebe vlasništva. Ometanje koje je uslijedilo bilo je utemeljeno na zakonu, točnije čl. 5. Zakona o preuzimanju i poslije Zakona o prestanku važenja i Dopunama iz 2002. Nadalje, osporavana mjera bila je u skladu s općim interesom budući da je išla za legitimnim ciljem. Cilj tih zakona i izdane mjere bio je: a) zaštita imovine koju su vlasnici napustili od propadanja i uništavanja, b) omogućivanje

privremenog stambenog zbrinjavanja osoba domovi kojih su uništeni u ratu, c) osiguravanje povrata imovine osobama koje su napustile Hrvatsku, ali su se naposljetku vratile, i u isto vrijeme d) zaštita onih izbjeglica i rasejanih osoba koje su smještene u napuštene kuće i stanove. (Par. 38.)

Što se proporcionalnosti mjere tiče, Vlada je ponajprije primijetila da, kad se utvrđuje je li uspostavljena pravična ravnoteža između općeg interesa zajednice i zaštite temeljnih prava pojedinca, treba uzeti u obzir sve posebne okolnosti i široku slobodu procjene dodijeljenu državama pri ocjenjivanju što je bilo u općem interesu. Vlada je tvrdila da je mjera bila proporcionalna budući da je bila samo privremenog karaktera, nužna za zadovoljavanje hitne socijalne potrebe ... i usko određena ... (Par. 39.)

Nadalje, nakon podnositeljčina zahtjeva za povrat imovine, država je poduzela odgovarajuće mjere da se zadovolji taj zahtjev u skladu s važećim zakonima i unutar okvira poratne socijalne situacije. (Par. 40.)

Prema tome, Vlada je zaključila da dodjeljivanje podnositeljčina napuštenog stana na privremeno korištenje nije predstavljalo pretjerani osobni teret za podnositeljicu. Postignuta je pravična ravnoteža između podnositeljčina temeljnog prava na vlasništvo i općeg interesa zajednice. (Par. 41.)

B. Procjena Suda

Prema mišljenju Suda, nesporno je postojalo ometanje podnositeljčina prava vlasništva budući da je njezin stan bio dodijeljen na korištenje drugoj osobi te je ona bila onemogućena koristiti se njime produženo razdoblje. (Par. 42.)

Sud nadalje primjećuje da podnositeljici nije oduzeto njezino pravo. Prema tome, ometanje kojem prigovara bilo je uređenje upotrebe vlasništva u smislu čl. 1. st. 2. Protokola br. 1 ... (Par. 43.)

Sud smatra da ne mora odlučivati o tome je li sama činjenica davanja podnositeljčina stana na korištenje trećoj osobi bila opravdana prema čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Čak i ako to pretpostavimo, situacija se značajno promijenila kad je podnositeljica pokrenula odgovarajuće postupke za povrat svoga stana u posjed. (Par. 44.)

U tim postupcima domaće su vlasti prepoznale pravo podnositeljice na povrat posjeda i izdale su nalog posjedniku da napusti stan. Međutim, prema relevantnom zakonodavstvu, ... vlasti su morale osigurati privremenu korisniku alternativni smještaj. Nadalje, prema praksi Vrhovnog suda, nije bio dužan iseliti se prije nego mu je osigurano mjesto stanovanja ... (Par. 45.)

Izgleda da u ovom slučaju domaće vlasti nisu bile u mogućnosti osigurati alternativni smještaj M. V. prije prosinca 2003. Bile su, prema tome, nevoljke i nikad nisu podigle tužbu za njegovo iseljenje znajući da bi u tim okolnostima tužba bila osuđena na neuspjeh. To je rezultiralo time da je M. V. dopušteno da ostane u podnositeljičinu stanu, efektivno je sprječavajući da se stanom koristi dulje od šest godina. (Par. 46.)

Prema tome, pitanje koje treba ispitati jest jesu li domaće vlasti povrijedile čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju time što su vezale podnositeljičino pravo na povrat njezina stana u posjed uz njihovu dužnost – koju nisu bile kadre ispuniti nekoliko godina – da osiguraju alternativni smještaj za privremenog korisnika. (Par. 47.)

Pod pretpostavkom da je ometanje na koje se žali bilo zakonito i u općem interesu, mora se ispitati je li postignuta pravična ravnoteža između zahtjeva općeg interesa javnosti i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinaca i je li to postavilo nerazmjeran i pretjeran teret podnositeljici ... (Par. 48.)

Sud prihvaća da su se hrvatske vlasti suočile s iznimno teškim zadatkom uravnotežavanja prava vlasnika s pravima privremenih korisnika u kontekstu povratka izbjeglica i raseljenih osoba, budući da je to uključivalo rješavanje socijalno osjetljivih pitanja. Te su vlasti morale, s jedne strane, osigurati zaštitu vlasničkih prava prvih i, s druge strane, poštovati socijalna prava drugih, a s obje strane često je riječ o socijalno ranjivim osobama. Sud stoga prihvaća da tuženoj državi treba dati široku slobodu procjene. Međutim, uporaba te procjene od strane države ne može imati posljedice koje nisu u skladu s konvencijskim standardima ... U vezi s tim, Sud ponavlja da situacija poput ove u ovom slučaju poziva na pravičnu raspodjelu socijalnog i financijskog tereta o kojima je riječ. Taj teret ne može se staviti određenoj socijalnoj grupi ili privatnoj osobi samoj, bez obzira na to koliko su važni interesi druge grupe ili zajednice kao cjeline ... Međutim, u ovom slučaju podnositeljica je bila prisiljena podnijeti teret – koji je trebao biti na državi – pribavljanja privremenom korisniku mjesta stanovanja, teret koji je naposljetku morala nositi više od šest godina. (Par. 49.)

Bez obzira na slobodu procjene države, i u nedostatku odgovarajuće naknade ..., Sud smatra da hrvatske vlasti nisu uspostavile pravičnu ravnotežu između općeg interesa zajednice i zaštite podnositeljičina prava na vlasništvo. Kao rezultat toga, podnositeljica je morala trpjeti pretjerani osobni teret; prema tome, ometanje njezina prava vlasništva ne može se smatrati proporcionalnim s legitimnim ciljem koji se htio postići.

Prema tome, došlo je do povrede čl. 1. Protokola br. 1. (Par. 50.)

II. Navodna povreda članka 13. Konvencije

A. Tvrđnje stranaka

1. Podnositeljica

Podnositeljica se također žalila na nepostojanje učinkovitog pravnog sredstva za njezinu pritužbu pod čl. 1. Protokola br. 1. Pozvala se na čl. 13. Konvencije koji glasi: »Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.« (Par. 51.)

Podnositeljica je tvrdila da se nije žalila protiv presude Općinskog suda u Karlovcu od 10. ožujka 2000. budući da bi u to doba takva žalba bila lišena bilo kakvih osnova za uspjeh. Da bi poduprla tu tvrdnju, osvrnula se na shvaćanje Općinskog suda ... i na odredbe Zakona o prestanku važenja koji je, po njezinu mišljenju, jasno isključio odluke redovnih sudova u takvim stvarima. (Par. 52.)

Podnositeljica je nadalje tvrdila da podnošenje nove građanske tužbe nakon stupanja na snagu Dopuna iz 2002. također ne bi imalo nikakvih izgleda na uspjeh. Iako bi sudovi meritorno ispitali takvu tužbu, ipak bi presudili protiv nje. To je bilo tako jer je povoljan ishod njezine tužbe ovisio o dostupnosti alternativnog smještaja za privremenog korisnika, i posebno, nakon 22. veljače 2003., ... o primitku zadnje isporuka građevinskog materijala. Tek nakon što bi bile zadovoljene stambene potrebe privremenog korisnika, sudovi bi mogli narediti njegovo iseljenje. Kad se to dogodilo u prosincu 2003., podnošenje građanske tužbe postalo je opsoletno budući da je M. V. svojevrijem napustio stan. (Par. 53.)

2. Vlada

Vlada je i dalje tvrdila da nije bilo povrede prava podnositeljice na učinkovito pravno sredstvo. Najprije je navela da prema praksi Vrhovnog suda sudovi uvijek imaju nadležnost odlučivati o građanskim tužbama za povrat stvari u posjed koje bi vlasnik podnio protiv privremenog korisnika. Protivno podnositeljičinu mišljenju, Dopune iz 2002. nisu ponovo uspostavile, nego samo potvrdile postojanje te nadležnosti i prava vlasnika na tužbu za povrat njihove imovine u posjed. Unatoč tome, Vlada je priznala da bi podnošenje žalbe protiv presude ... bilo uzaludno. Žalba bi na kraju rezultirala samo negativnom odlukom o meritumu umjesto negativne postupovne odluke jer u bitno vrijeme odluka koja je dopuštala M. V. da se ko-

risti podnositeljčinim stanom nije još bila ukinuta u upravnom postupku. Međutim, nakon što je to Stambena komisija 16. listopada 2000. učinila ..., situacija je postala potpuno drugačija i tada bi podnošenje (druge) građanske tužbe rezultiralo povoljnom odlukom za podnositeljicu. Prema tome, Vlada je tvrdila da je u vrijeme kad je uložila svoju pritužbu pred Sudom podnositeljica imala na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo za navodnu povredu njezina prava vlasništva. (Par. 54.)

B. Procjena Suda

Sud primjećuje da je podnositeljica imala na raspolaganju sredstva da zatraži povrat svoga stana u posjed: građansku tužbu i zahtjev lokalnim (upravnim) vlastima. Ona se koristila tim sredstvima. Međutim, čl. 13. zahtijeva da sredstvo bude »učinkovito« i pojavljuje se pitanje je li to bio slučaj u specifičnim okolnostima uzimajući u obzir činjenicu da je trebalo više od šest godina da bi podnositeljica ponovo stupila u posjed svoga stana. Bit podnositeljčine pritužbe prema ovom članku odnosi se stoga na neučinkovitost prije nego na nedostatak dostupnih sredstava. (Par. 55.)

Sud, prema tome, mora ustanoviti jesu li sredstva kojima je podnositeljica imala pristup, ili koja su drugačije bila dostupna, bila »učinkovita« u smislu da su mogla ili spriječiti navedenu povredu njezina prava vlasništva ili nastavljanje te povrede, ili pružiti odgovarajuće zadovoljenje za bilo koju povredu koja se već dogodila ... (Par. 56.)

Sud primjećuje da su, početno, domaće vlasti priznale pravo podnositeljice na povrat posjeda i izdale nalog privremenom korisniku da napusti njezin stan. Međutim, kao što je već spomenuto ..., prije njegova iseljenja vlasti su mu morale pronaći alternativni smještaj. Budući da to nisu bile kadre prije prosinca 2003., podnošenje nove građanske tužbe za njegovo iseljenje od strane podnositeljice, kako je sugerirala država, ne bi imalo nikakvog izgleda na uspjeh. Budući da su se sredstva kojima se podnositeljica prethodno služila pokazala jednako neučinkovitim, Sud zaključuje da ona nije imala učinkovito sredstvo za zaštitu svoga konvencijskog prava vlasništva.

Prema tome, došlo je do povrede čl. 13. (Par. 57.)

III. Primjena čl. 41. Konvencije

Čl. 41. Konvencije predviđa: »Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugo-

vorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.« (Par. 58.)

A. Imovinska šteta

1. *Tvrdnje stranaka*

Podnositeljica je potraživala 43.363 eura za imovinsku štetu, od čega se 33.363 eura odnosilo na gubitak stanarine, a 10.000 eura odnosilo se na vrijednost imovine ostavljene u stanu, koja je nestala. Navela je da je iznos izgubljene stanarine izračunan na temelju mjesečne tržišne stanarine, koja je iznosila do otprilike 5 eura po četvornom metru. Da bi dokazala te tvrdnje, podnositeljica je podnijela oglas iz lokalnih novina od 29. svibnja 2006. u kojem je ponuđen stan za iznajmljivanje u Karlovcu jednake površine (45 četvornih metara) za 1.200 kuna mjesečno. (Par. 59.)

Vlada je osporila te zahtjeve. Podnijela je informacije koje su prikupile porezne vlasti prema kojima je prosječna mjesečna stanarina za stanove u Karlovcu u razdoblju od 1997. do 2004. iznosila od 3,13 do 8,57 kuna po četvornom metru. Vodeći se time, Vlada je ponovila da je u lipnju 2003. podnositeljici bila ponuđena naknada koja je iznosila 7 kuna po metru četvornom, koju je ona odbila ... (Par. 60.)

Podnositeljica je smatrala iznose koje je Vlada navela kao odgovarajuće za tržišnu stanarinu u tom razdoblju nezadovoljavajućima. Objasnila je da su to zapravo iznosi koji predstavljaju najniže iznose koje porezne vlasti toleriraju za svrhu oporezivanja ... (Par. 61.)

2. *Procjena Suda*

Sud smatra da je podnositeljica morala pretrpjeti imovinsku štetu kao rezultat nedostatka kontrole nad njezinim stanom od studenoga 1997. (budući da je to datum kad je Konvencija stupila na snagu u Hrvatskoj) do 13. siječnja 2004. ... (Par. 62.)

Što se gubitka stanarine tiče, Sud ponajprije primjećuje da je podnositeljica već imala smještaj i prema tome je razumno pretpostaviti da bi pokušala iznajmiti stan ... (Par. 63.)

Pregledavši tvrdnje stranaka, Sud će uzeti iznos naveden u novinskom oglasu koji je podnijela podnositeljica kao referentnu točku za određivanje pretrpljenog gubitka. (Par. 64.)

U izradi svoje procjene, Sud uzima u obzir činjenicu da bi podnositeljica neizbježno iskusila određene prepreke u pronalaženju prikladnih stanara

i da bi pretrpjela određene troškove za održavanje povezane sa stanom. Također bi bila podložna oporezivanju ... Sud također uzima u obzir Vladin argument da je podnositeljica odbila primiti naknadu koja bi iznosila otprilike 615 eura. (Par. 65.)

Uzevši sve u obzir, i odlučujući na pravičnoj osnovi, Sud dodjeljuje podnositeljici 6.000 eura na ime gubitka stanarine, uza sve poreze koji bi mogli biti zaračunani na taj iznos. (Par. 66.)

Što se gubitka osobnih stvari podnositeljice koje su bile u stanu tiče, Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između počinjene povrede i navodne imovinske štete. Stoga odbija taj zahtjev. (Par. 67.)

B. Neimovinska šteta

Podnositeljica je zahtijevala 4.000 eura za neimovinsku štetu. (Par 68.)

Vlada je osporila taj zahtjev. (Par. 69.)

Sud nalazi da je podnositeljica pretrpjela neimovinsku štetu. Presuđujući na pravičnoj osnovi, dosuđuje joj 2.500 eura pod ovom glavom, uza sve poreze koji bi mogli biti zaračunani na taj iznos. (Par. 70.)

C. Troškovi i izdaci

Podnositeljica je također zahtijevala 100 eura na ime troškova i izdataka koje je imala pred domaćim sudovima. (Par. 71.)

Vlada je osporila taj zahtjev. (Par. 72.)

Prema praksi Suda, podnositelj je ovlašten na povrat troškova i izdataka koje je imao ako se pokazalo da su oni bili stvarni i nužni i ako su razumni u svom iznosu. U ovom predmetu, s obzirom na informacije koje posjeduje i gore navedene kriterije, Sud smatra da se iznos koji se zahtijeva za troškove i izdatke u domaćim postupcima treba dodijeliti u cijelosti, uza sve poreze koji bi mogli biti zaračunani na taj iznos. (Par. 73.)

D. Zatezne kamate

Sud smatra primjerenim da se zatezne kamate temelje na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda. (Par. 74.)

ZBOG TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. presuđuje da je došlo do povrede čl. 1. Protokola br. 1 Konvencije;
2. presuđuje da je došlo do povrede čl. 13. Konvencije;
3. presuđuje
 - (a) da tužena država podnositeljici pritužbe treba, u roku tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti sljedeći iznos koji treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja:
 - (i) 6.000 eura (šest tisuća eura) na ime imovinske štete;
 - (ii) 2.500 eura (dvije i pol tisuće eura) na ime neimovinske štete;
 - (iii) 100 eura (stotinu eura) na ime troškova i izdataka;
 - (iv) svaki porez koji bi mogao biti zaračunan na te iznose;
 - (b) da se od protoka gore navedena tri mjeseca do namirenja na gore navedeni iznos plaćaju obične kamate prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;
4. odbija ostatak podnositeljčina zahtjeva za pravičnu naknadu.

Preveli i priredili Frane Staničić i Lana Ofak***

* Frane Staničić, dipl. iur., asistent na Katedri za upravno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (assistant at the Chair of Administrative Law, Faculty of Law, Zagreb University)

** Lana Ofak, dipl. iur., asistentica na Katedri za upravno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (assistant at the Chair of Administrative Law, Faculty of Law, Zagreb University)